

Андреј Стојановић (Београд)

Допринос Маргарите Кожине и Пермске стилистичке школе развоју стилистике у Србији

Кључне речи:
*функционална стилистика,
Пермска школа, научни
функционални стил,
лингвистика говора.*

Овај рад је посвећен јубилеју Маргарите Кожине (р. 1925) и писан је с намером да послужи упознавању – пре свега домаће лингвистичке јавности – са делатношћу професора Маргарите Николајевне Кожине, оснивача и лидера стилистичке школе која у Перму успешно делује већ 40-так година. Посебно се сагледава утицај те школе на развој (функционалне) стилистике у Србији.

1. Име Маргарите Николајевне Кожине припада лингвистичкој науци, а њен живот је тесно повезан с Пермским државним универзитетом (Русија, град Перм), где је она прошла пут од лаборанта до шефа катедре, професора, заслужног¹⁾ научника Руске Федерације, заслужног професора Пермског државног универзитета (уверење бр. 2) и оснивача научне стилистичке школе.

Може се рећи да школа М. Кожине траје већ 40-так година. Европска лин-

гвистика, нарочито она источне провинције, добро је упозната са делатношћу Пермске стилистичке школе која, и то ваља нагласити, припада магистралном току развоја науке (Котурова 2005). Међутим, српска лингвистичка јавност (због специфичних околности које су већ описане у: Стојановић 1996, Стојановић 1997, Стојановић 2002) мање је упозната са научним резултатима М. Кожине и њених ученика. Стога је и циљ овог рада да се, баш поводом јубилеја²⁾, саопшти нешто

- 1) „Заслужни научник“ и „заслужни професор“ су титуле у бившем СССР и данашњој Русији.
- 2) Ове године Маргарита Кожина навршава 80 година живота и 60 година плодотворног рада на Пермском државном универзитету.

Стил 2005

више информација о водећој руској школи функционалне стилистике, укаже на српску рецепцију радова М. Кожине (посебно у домаћој русистици и србистици) и одмери утицај руске школе на развој (функционалне) стилистике на нашим просторима.

Проблематика у овој раду постаје још актуелнија кад се узме у обзир чињеница да је средином 90-тих година у српској општој лингвистици било покушаја да се стилистика потпуно маргинализује, односно сведе на некакву (нео)реторику и/или експропријацијом њеног предмета подведе под лингвопрагматику (о томе је већ саопштено у: Стојановић 1997³). Показатељ да су те манипулације са стилистиком једностране (уважавају углавном англосаксонске традиције), преурањене и брзоплете, односно политички злонамерне према лингвистичким традицијама са Истока. Испоставиће се, како ћемо касније видети, да функционална стилистика на Истоку (без обзира на инсценирану њену „кризу“) остаје жива и здрава, настављајући у Перму (и другде) свој плодотворни развој.

2. До сада је о лику и делу Маргарите Кожине на страницама водећих међународних часописа за стилистику написано довољно (уп.: Котјорова 1995, 2005). Ипак, просечном домаћем читаоцу дужни смо да барем поменемо основне податке о значајном руском научнику.

Рођена је 1. августа 1925. године у малом уралском граду Киштиму. По завршетку филолошког факултета на Пермском државном универзитету, магистарских сту-

дија у склопу Института за лингвистику АН СССР (Лењинградски одсек) и успешне одбране кандидатске дисертације у Институту за руски језик АН СССР (Москва) враћа се на Пермски универзитет.

Пуних 60 година она плодотворно ради на Пермском универзитету, пролази пут од младог наставника до професора и шефа Катедре³ за руски језик и стилистику. Научна интересовања М. Н. Кожине настају под утицајем радова академика В. В. Виноградова, Л. В. Шчербе, проф. Г. О. Винокура и научника Прашке школе В. Матезијуса, Б. Хавранека, К. Хаусенбласа и других. Као главну прекретницу М. Н. Кожина издваја дискусију о проблемима стилистике вођену на страницама часописа „Вопросы языкознания“ (1954–55) и часописа „Вопросы литературы“ (1959).

Маргарита Николајевна Кожина развија функционални правац у лингвистици, пре свега – функционалну стилистику као засебну научну дисциплину, чијем заснивању и афирмацији доприносе бројни радови аутора, укључујући целу серију монографија. У књизи *К основањам функционалне стилистике* (Пермь, 1968) – у време неприкосновене владавине структурне лингвистике – експлицира се идеја функционалног проучавања објекта у лингвистици, одређује статус нове научне лингвистичке дисциплине, њено место у кругу лингвистичких и сродних дисциплина, њен појмовни и категоријални апарат. Професор Кожина наглашава динамички аспект функционалног стила и предлаже његово проучавање с позиције *лингвистике говора* („речеведческий подход“).

3) У октобру 2004. године Катедра за руски језик и стилистику је обележила 80 година свога постојања. Централно место у научним истраживањима Катедре представља опис научног функционалног стила, што чини њен заштитни знак у лингвистичком свету.

У монографији *О специфике художественной и научной речи в аспекте функциональной стилистики* (Пермь, 1966) професор Кожина наглашава да ово или оно језичко средство занима истраживача у сфери функционалне стилистике „не само по себи, него управо у односу на садржај који се њиме изражава: како и колико га оно изражава. Стога у први план долази истраживање не толико облика (језичких јединица самих по себи) колико њихових значења, нијанси тих значења у говору у вези са садржајем који се експлицира – уопште ‘семантички’ план говора на свим његовим нивоима“ (стр. 25; уп.: Котјурова 1995: 339). Тим истраживањем у појмовни апарат функционалне стилистике уводе се појмови „уметничко-сликовита говорна конкретизација“ као спецификум поетског језика и „појмовна конкретизација“, која је одлика језика науке. Надаље, Кожина постулира фундаментални појам „системност говорног стила“ (системность речевог стила) и објашњава га као системност посебне врсте: по природи функционална, а не системско-језичка. Још пре 35 година М. Кожина је забележила да је „наука актуализовала нови задатак – потребу да се истражује не само системност (структура) језика него и системност говора у његовом истинском спецификуму“ (*О речеведческом аспекте лингвистических исследований и речевой системности функционального стила*. – Исследования по стилистике, вып. 2, Пермь, 1970, стр. 23; уп.: Кожина 2002).

Укупан број објављених научних радова професора Маргарите Кожине износи око 170 јединица, а међу њима и први у Русији уџбеник *Стилистика русского языка* (3. изд. 1994), преведен на кинески језик.

Може се рећи да је М. Кожина поступно изградила целовиту концепцију

функционалних стилова, која се темељи на анализи огромне грађе статистичком методом и префињеним сагледавањем семантике језичких јединица у текстовима различитог типа. Развој поменуте концепције привлачио је све више и више нових поборника (ученика). С једне стране, настаје стилистичка школа, с друге – концепција функционалних стилова прераста у теорију функционалне стилистике. То је управо онај дубљи унутрашњи субјективни процес прожимања идеја лидера и његових ученика у јединству са видљивим процесом формирања теорије као синтезе садржаја свих чланака, монографија и одбрањених дисертација, што и јесте истинска научна школа. У конкретном случају, то је уникатна стилистичка школа професора М. Н. Кожине.

Неколико речи о самој школи. Њен основни састав чине 6 доктора наука и 23 кандидата наука (уп.: Котјурова 2005). Организовани тим научника Пермске школе специјализовао се, односно постао је у свету познат као центар за истраживање научног функционалног стила. Управо из области научног стила своје монографије објављују Кожина (1966, 1968, 1972, 1986), Котјурова (1983, 1988, 2005^а), Салимовский (1991, 2002), Данилевская (1992), Лапп (1993), Бедрина (1995), Трошева (1999), Баженова (2001), Дускаева (2004). Осим тога, ту је и вишетојна колективна монографија из области теорије и историје научног стила (*Очерки истории научного стила русского литературного языка XVIII-XX вв.*, 1994, 1996, 1998), затим 20 бројева зборника за стилистику (највише је радова о научном стилу – уп.: приказ Солганика у часопису *Stylistika* III, 1994, Opole), 8 годишњака тематског зборника „Стереотипность и творчество в тексте“, где је основна рубрика резервисана за научни стил (неколико рецензија је објављено у

Бугарској, затим у Мичигену у *Russian Language Journal*, као и у међународном часопису „Стил“, IV/2005). Стога с разлогом наводимо речи проф. К. Попова из Софије, који истиче да је „Државни универзитет у Перму одавно постао центар плодотворних истраживања проблема научног стила“ (цит. по: Котјурова 2005). Одиста, од 1971. године у Перму тематика дисертација (под менторским руководством М. Н. Кожине), дипломских и семинарских радова била је концентрисана на научни функционални стил.

Истраживање научног стила током 90-тих година карактерише се већим заокретом ка функционалној стилистици текста (посебна пажња се поклања значењској страни научног текста). Интензивно се проучавају научни текстови с аспекта текстуалних категорија (М. Н. Кожина, И. С. Бедрина и др.), текстуалних јединица (Н. В. Данилевская, Т. Б. Трошева и др.), композиције научног текста (Е. А. Баженова), жанровских одлика научних текстова (В. А. Салимовский), као и публицистике (Л. Р. Дускаева).

Типична одлика Пермске школе приликом проучавања стилистике научног текста (нарочито последњих година) је интердисциплинарни приступ, заснован на примени комплексних метода (с ослонцем на науку о наукама, когнитивну и психологију стваралаштва, психологију комуникације, лингвосоциопсихологију и др.). Можда је баш због тога у савременој стилистици научног текста актуелна проблематика екстралингвистичких фактора.

Велики подухват издавања *Стилистичкој енциклопедијској речника руској језика* (под редакцијом М. Н. Кожине) окончан је великом заслугом стручњака Пермске школе 2003. године. Речник има системско-теоријски карактер и предста-

вља својеврсни компендијум из стилистике.

Као што смо досад могли видети, функционална стилистика у Перму у савременом тренутку уопште није у кризи. Напротив, она је жива и здрава и плодотворно се развија.

Нема веће потребе да се овде задржавамо на успесима професора М. Кожине и њених ученика (шире о томе в. у: Котјурова 1995, 2005; међународни часопис *Stylistyka*, Ополе, VI/97). Овде изнете информације (и литература на крају овога рада) довољан су оквир за то да се сада окренемо питању рецепције радова М. Кожине и њених ученика у српској средини. Тиме ћемо, у првом приближавању, моћи да проценимо допринос Пермске школе укупном развоју (функционалне) стилистике у Србији.

3. Без претензија на свеколику исцрпност, осврнућемо се на српску рецепцију радова представника Пермске школе у лингвистичкој русистици и србистици (сербокroatистици). Сасвим је очекивано да је продор стилистичких идеја са Истока јаче изражен у домаћој русистици него у србистици.

3.1. Већ у пионирском истраживању о научном функционалном стилу Стаменке Радић (1982) бележимо утицај радова М. Кожине и М. Котјурове на постулирање теоријских ставова аутора. Упрошћено речено, С. Радић у теоријском одељку своје дисертације (стр. 8–22) прихвата научни ауторитет лидера Пермске школе: „М. Н. Кожина, која је veoma detaljno proučavala naučni stil ...“ (стр.15) или „Mi delimo mišljenje i obrazloženje M. N. Kožine da je u naučnom stilu celishodno izvršiti podelu na podstilove, jer ...“ (стр. 16). Уочљиво је да С. Радић у оно време није располагала већим бројем радова представника

Пермске школе. Ту празнину надокнадиће русиста Бранко Тошовић, како у дисертацији (1983) о морфологији глагола на материјалу белетристичке литературе (у поређењу са осталим стилским варијететима – преточено касније у монографију Тошовић 1995) тако и у капиталном делу „Funkcionalni stilovi“ (1988).

За разлику од С. Радић, професор Тошовић не прихвата по аутоматизму ауторитет Маргарите Кожине, него полемиче с њеним ставовима, неретко их негира, нарочито у погледу примене дихотомије⁴⁾ „језик-говор“ на проблематику функционалних стилова. У том смислу, карактеристична је опаска: „Time što u toku obrazovanja F-stilova postoji faza u kojoj se aktivnost odvija na nivou jezika, na svoj način potvrđuje da FS nije *isključivo govorna* kategorija, kako to *neki smatraju (narочито Kožina)*, već je i *jezička*“ (Тошовић 1988: 74–75; истицање је наше. – А.С.). Тошовићу овде смета, највероватније, то што је Кожина цео свој живот и рад у стилистици посветила утемељењу лингвистике говора (речевѐдение), док је професор Тошовић од краја 80-тих година па наовамо настојао да лансира своје, оригинално, виђење функционалне стилистике с позиција теорије⁵⁾ информација. Ако оставимо по страни различито схватање језика и различито разрешење питања у вези са поме-

нутом дихотомијом, онда се може рећи да је Б. Тошовић у својим радовима у значајном степену популарисао и уважавао рад лидера Пермске школе. Радове осталих представника Пермске школе Тошовић углавном не помиње, јер су они изван ауторових интересовања.

Посебно треба нагласити да постоји мноштво контрастивних (руско-српских) радова у којима се на материјалу разних функционалних стилова разматрају граматичка питања, лексиколошки и преводилачки проблеми (Алабурић 1992; Белокапић 1991; Катнић 1987; Миленковић 1992; Појатић 1983 и др. – шире о томе в. у: Стојановић 2000; Стојановић 2002). И у овим радовима значајан ослонац представљају радови Маргарите Кожине, на чему се нећемо појединачно задржавати.

Радови представника Пермске школе највише су заступљени у радовима оних домаћих русиста који се континуирано баве научним функционалним стилем руског и српског језика, а при том остварују и активну научну сарадњу⁶⁾ са Пермском школом. Такав је пример професора Андреја Стојановића, који се у Србији већ четврт века бави стилистиком научног текста (уп.: Стојановић 2002). Од почетка 80-тих година до данас, радови Стојановића прожети су идејама Пермске школе, због чега њега можемо сматрати или

- 4) У вези с поменутом дихотомијом Тошовић заступа став: „Ми, такође, сматрамо да F-stilovima не треба приступати као појавима које треба доводити у везу са језиком или говором, већ их треба разматрати као феномене са језичком детерминацијом и говорном реализацијом“ (Тошовић 1988: 42). По таквом поимању, Тошовић је остао веран идејама структурализма и иманентној теорији језика.
- 5) Уп.: „F-stilistika mogla bi se nazvati i naukom o načinima prenošenja informacije posebnim jezičkim podsistemima za posebne oblasti čovjekove aktivnosti“ (Тошовић 1988: 6; в. поглавље на истом месту, стр. 97–168).
- 6) Уговор о билатералној међународној научној сарадњи (на неодређено време) између Катедре за руски језик и стилистику Филолошког факултета у Перму (шеф М. П. Котјурова) и Катедре за стране језике Пољопривредног факултета у Београду (шеф А. Стојановић) потписан је 1998. године.

учеником или спољним сарадником те школе. Посебно импонује то што Стојановић у тематским пермским зборницима (*Стереотипност и творчество в тексте*, 1998–2004) не само да репродукује идеје професора М. Кожине и њених ученика, него и постулира властите⁷⁾ теоријске ставове о језику и стилу. У практичној анализи проблема стереотипности Стојановић анализира искључиво српске научне текстове, чиме се на том пољу унеколико надокнађује традиционална неактивност домаћих србиста. Под утицајем пермских стручњака Стојановић започиње дијахрона функционално-стилистичка истраживања на материјалу српског језика (шире о томе: Стојановић 2002).

3.2. Сарадња са Пермском школом благотворно је утицала на поједине домаће србисте. Овде треба поменути колосални допринос проф. Милосава Ж. Чаркића, стручњака за фоностилистику стиха. Његовом агилном сарадњом са стилистичарима из Перма, Опола и Граца покренут је у Београду 2002. године годишњак „Стил“ – међународни часопис за лингвистичку и књижевну стилистику, реторику, анализу дискурса и сродне дисциплине (главни и одговорни уредник Милосав Ж. Чаркић). Редакција часописа окупља значајна имена у свету стилистике: М. Н. Кожина (Перм), М. Јелинек (Брно), Ст. Гајда (Ополе), Б. Тошовић (Грац), М. Л. Гаспаров (Москва) и др. Тиме је постигнуто да и Београд постане један од центара за неговање и популарисање стилистичке науке. Иначе, србиста М. Чаркић упознат је одраније са радовима Маргарите Кожине, што је показано и у његовој књизи *Увод у стилистику* (2002).

Радове М. Кожине није могао да мимоиђе ни србиста Радоје Симић. Иако никада није имао (или није желео да има) шири увид у стилистичку литературу са Истока, Симић је у уџбенику *Стилистика српског језика* (2000) био принуђен да на два-три места помене име лидера Пермске школе. У својој књизи са амбициозно сročеним насловом *Основи теорије функционалних стилова* (2002), професор Симић шкрто посвећује руској стилистици свега 6–7 страница мањег формата. Ту, у одељку „Утемељивачи – Руска школа“ (стр. 32–38), уз име В. В. Виноградова и совјетске германистице Ј. Ризел, стоји и неколико редака о делатности Маргарите Кожине (стр. 36–38). И то је, по мишљењу Симића, све што има значајније да се каже о руској школи функционалне стилистике (при том уз критичке тонове). Тако оскудна⁸⁾ литература којом располаже Симић није довољна ни да се састави просечан чланак (а камоли књига!) на тему „Основи теорије функционалних стилова“. Баш због неупућености у руску стилистичку литературу, професор Симић ће, као замену за властито несналажење у стилистици, изрећи паушалну позитивну оцену: „Руска школа је у сваком случају дала највећи допринос развоју функционалних истраживања језика, и функционалне стилистике као посебне дисциплине“ (Симић, Јовановић 2002: 37; истицање је наше. – А.С.).

Попут србисте Симића, скромне информације о делатности Пермске школе (углавном преко секундарне преводне литературе) има и Ново Вуковић. У књизи *Пућеве стилистичке идеје* (2000) аутор је предвидео и одељак „Функционална

7) Властиту теорију аутор постулира у: Стојановић 1999; Стојановић 2004, 2004^а.

8) Професор Симић је познат у лингвистичком свету као аутор који „нема времена“ да чита радове својих научних претходника, па неретко креће у стилистици „од нуле“. На ту околност скретали смо пажњу у: Стојановић 2002: 98.

стилистика“. Ту се име Маргарите Кожине спомиње свега два пута, али без позивања на било који руски рад (ниједан рад М. Кожине није наведен ни у списку литературе на крају књиге). Уместо тога, стилистичар Вуковић (уз рецензентски благослов Радоја Симића и Милоша Ковачевића) упућује на Кожину кроз цитат из књиге Бранка Тошовића, што је технички изводљиво, али је у конкретном случају помало непримерено. Занимљива је стога паушална оцена о совјетској школи функционалне стилистике, која се практично своди на три представника. Уп.: „Иначе, definisanje stila kao funkcionalnostilističke kategorije imalo je relativno dug put ... Tim problemom najviše se bavila sovjetska škola funkcionalne stilistike, a naročito Vinogradov, M. N. Kožina i V. P. Murat“ (Vuković 2000: 114).

Најзад, у српској рецепцији радова Маргарите Кожине и њених ученика има и екстремних случајева. Један од тих „бисера“ ми смо назвали „еколошки инцидент Душке Кликовац“. Реч је о младом англисти, ученици екстремисте⁹⁾ Р. Бугарског, која је на почетку XXI века (тачније, 2004. године) одлучила да у домаћем часопису „Књижевност и језик“ (бр. 1–2) објави чланак под амбициозним називом „О научном функционалном стилу“. Као англиста, Кликовац је морала да зна да функционална стилистика није англосаксонска лингвистичка доктрина¹⁰⁾, него је она највиши спрат у истраживању језика

на Истоку (пре свега у Русији, у Пермској школи). Осим тога, на свом радном месту (на Филолошком факултету у Београду) Кликовац је лично могла да упозна *домаће*¹¹⁾ русисте који се деценијама баве научним функционалним стилем српског језика. Уместо тога, у маниру Р. Бугарског, Кликовац о теоријско-методолошким аспектима „научног функционалног стила“ пише тако да не помене *ниједан изворни рад са Истока* (ниједног представника Пермске школе, која се иначе специјализовала у свету за проучавање управо научног функционалног стила). И више од тога, у своме излагању Кликовац упућује, гле чуда, на радове оних англиста који се функционалном стилистиком (и научним стилем) или никада нису ни бавили (англиста В. Половина, Р. Бугарски, историчар српског језика М. Луковић и др.) или су њени отворени противници (екстремиста Р. Бугарски – о томе је саопштено у: Стојановић 1996, 2002, Стојановић 1997^{а)}). Толика необавештеност и/или нетрпељивост према научним претходницима са Истока (и домаћим русистима који деценијама проучавају научни функционални стил руског и *српског* језика) представља „еколошки инцидент“, односно штетни нанос у српској култури.

4. На крају, о српској рецепцији радова професора М. Кожине и њених ученика можемо констатовати следеће. Потврђује се наша општа претпоставка

- 9) О екстремизму и научној нетолерантности англисте Ранка Бугарског говорили смо у већем броју наших радова. Изрицање такве оцене није пука етикета, него се она базира на практичној анализи радова тог аутора.
- 10) Млади англиста у своме раду не разликује, чак, ни појмове „језик струке“ и „функционални стил“, који припадају различитим (научно непомирљивим) лингвистичким доктринама. О томе је нашироко писано у: Стојановић 1996.
- 11) Ученица Р. Бугарског не жели да чита ни упозорења домаћих русиста о томе да се у „SSSR-u ovim ... pitanjima (stilističkim – A.S.) bavilo i bavi više stručnjaka nego bilo gdje u svijetu ...“ (Tošović 1988: 29).

о томе да је продор стилистичких идеја са Истока јаче изражен у домаћој русистици него у србистици. У српској лингвистичкој јавности присутан је задовољавајући степен рецепције радова професора М. Н. Кожине, што се не може констатовати и за

радове њених ученика. Свеукупни допринос Маргарите Кожине и Пермске школе развоју (функционалне) стилистике у Србији је импозантан, имајући у виду наше вишедеценијско заостајање за водећим стилистичким токовима.

summary

Σ Contribution of Margarita Kozina and Perm Stylistic School to Development of Stylistics in Serbia

This paper is a contribution to the anniversary of the professor Margarita Kozina (1925–) the founder and prominent leader of the Perm Stylistic School. For the first time the contribution of the Perm School to the development of (functional) stylistics in Serbia has been recognized in the Serbian linguistics. It is stated that the Serbian reception of the Perm School representatives' papers is more significant with home linguists dealing with the Russian language than with the ones dealing with the Serbian language.

Литература

- Баженова 2001: **Баженова Е. А.** Научный текст в аспекте политекстуальности. – Пермь.
- Бедрина 1995: **Бедрина И. С.** Функциональная семантико-стилистическая категория гипотетичности в английских научных текстах. – Екатеринбург.
- Васильева 1976: **Васильева А. Н.** Курс лекций по стилистике русского языка: Общие понятия стилистики, разговорно-обиходный стиль речи. – Москва.
- Васильева 1976: **Васильева А. Н.** Курс лекций по стилистике русского языка: Научный стиль речи. – Москва.
- Васильева 1981: **Васильева А. Н.** Функциональное направление в лингвостилистике и его значение в преподавании русского языка как иностранного. Автореф. дисс. докт. н. – Москва.
- Виноградов 1955: **Виноградов В. В.** Итоги обсуждения вопросов стилистики. – In: Вопросы языкознания. – N 1.
- Vuković 2000: **Vuković N.** Putevi stilističke ideje. – Podgorica: Univerzitet Crne Gore, Nikšić: Jasen. – 235 s.
- Данилевская 1992: **Данилевская Н. В.** Развернутые вариативные повторы как средство развертывания научного текста. – Пермь.
- Дускаева 2004: **Дускаева Л. Р.** Диалогичность современных газетных текстов в аспекте речевых жанров. – Пермь: Изд-во Перм. ун-та. – 112 с.
- Klikovac 2004: **Klikovac, D.** O naučnom funkcionalnom stilu. – In: Književnost i jezik. – Beograd. – Br. 1–2. – Str. 22–38.
- Кожина 1954: **Кожина М. Н.** Морфология глагола в „Ведомостях“ петровского времени: Автореф. ... канд. филол. наук. – Москва. – 18 с.

- Кожина 1961: **Кожина М. Н.** Стилистика и некоторые ее категории (К постановке вопроса). – Пермь: Перм. ун-т. – 23 с.
- Кожина 1962: **Кожина М. Н.** О понятии стиля и месте языка художественной литературы среди функциональных стилей. – Пермь: Перм. ун-т. – 62 с.
- Кожина 1966: **Кожина М. Н.** О специфике художественной и научной речи в аспекте функциональной стилистики. – Пермь: Перм. ун-т. – 213 с.
- Кожина 1968: **Кожина М. Н.** К основаниям функциональной стилистики. – Пермь. – 251 с.
- Кожина 1970: **Кожина М. Н.** Проблемы специфики и системности функциональных стилей речи: Автореф. ... докт. филол. наук. – Москва. – 40 с.
- Кожина 1972: **Кожина М. Н.** О речевой системности научного стиля сравнительно с некоторыми другими. – Пермь: Перм. ун-т. – 395 с.
- Кожина 1977: **Кожина М. Н.** Стилистика русского языка. – 1-е изд. – Москва: Просвещение. – 223 с.
- Кожина 1982: **Кожина М. Н.** Стилистика русского языка (в переводе на китайский язык). – Пекин. – 329 с.
- Кожина 1983: **Кожина М. Н.** Стилистика русского языка (учебник). – Изд. 2-е, дополненное и переработанное. – Москва: Просвещение. – 223 с.
- Кожина 1986: **Кожина М. Н.** О диалогичности письменной научной речи. – Пермь: Перм. ун-т. – 91 с.
- Кожина 1993: **Кожина М. Н.** Стилистика русского языка (учебник). – Изд. 3-е, дополненное и переработанное. – Москва: Просвещение. – 223 с.
- Кожина 1994: **Кожина М. Н.** (као коаутор). Развитие научного стиля в аспекте функционирования языковых единиц различных уровней. – In: Очерки истории научного стиля русского литературного языка XVIII – XX вв. (Под ред. М. Н. Кожинной). – Т. 1. – Ч. 1. – Пермь: Изд-во Перм. ун-та. – 304 с.
- Кожина 1996: **Кожина М. Н.** (као коаутор). Стилистика научного текста (общие параметры). – In: Очерки истории научного стиля русского литературного языка XVIII – XX вв. (Под ред. М. Н. Кожинной). – Т. 2. – Ч. 1. – Пермь: Изд-во Перм. ун-та. – 380 с.
- Кожина, Котюрова 1997: **Кожина М. Н., Котюрова М. П.** Изучение научного функционального стиля во второй половине XX века. – In: Stylistyka. – Opole. – Т. VI. – С. 145–171.
- Кожина 1998: **Кожина М. Н.** (као коаутор). Категории научного текста: функционально-стилистический аспект. – In: Очерки истории научного стиля русского литературного языка XVIII – XX вв. (Под ред. М. Н. Кожинной). – Т. 2. – Ч. 2. – Пермь: Изд-во Перм. ун-та. – 396 с.
- Кожина 2002: **Кожина М. Н.** Речеведение и функциональная стилистика: вопросы теории. Избранные труды. – Пермь: Перм. ун-т, ПСИ, ПССГК. – 475 с.
- Кожина 2003: **Кожина М. Н.** Стилистика и речеведение на современном этапе. – In: Стил – Бр. 2. – Београд–Бањалука. – С. 11–27.
- Кожина 2004: **Кожина М. Н.** Речеведение: функциональная стилистика и дискурсный анализ. – In: Стил – Бр. 3. – Београд–Бањалука. – С. 11–24.
- Костомаров 1970: **Костомаров В. Г.** Тезисы возможной концепции функциональных стилей. – In: Из опыта преподавания русского языка нерусским. – Москва. – Вып. 5.
- Котюрова 1983: **Котюрова М. П.** Эволюция выражения связанности речи в научном стиле XVIII – XX вв. – Пермь.
- Котюрова 1988: **Котюрова М. П.** Об экстралингвистических основаниях смысловой структуры научного текста (функционально-стилистический аспект). – Красноярск.
- Котюрова 1995: **Котюрова М. П.** К юбилею проф. Маргариты Николаевны Кожинной. – In: Stylistyka. – Opole. – IV. – S. 338–346.

- Котюрлова 2005: **Котюрлова, М. П.** Стилистическа школа професора М. Н. Кожиной. – In: Стил. – Београд–Бањалука. – Бр. 4.
- Котюрлова 2005^a: **Котюрлова, М. П.** Култура научной речи: Текст и его редактирование. Учебное пособие. – Пермь: пгу, Западно-Уральский институт экономики и права. – 125 с.
- Лапп 1993: **Лапп Л. М.** Интерпретация научного текста в аспекте фактора „субъект речи“. – Пермь.
- Салимовский 1991: **Салимовский В. А.** Семантический аспект употребления слова в функциональных стилях речи. – Иркутск.
- Салимовский 2002: **Салимовский В. А.** Жанры речи в функционально-стилистическом освещении. – Пермь.
- СЭС 2003: Стилистический энциклопедический словарь русского языка (Под редакцией **М. Н. Кожиной**). – Москва: Флинта: Наука. – 696 с.
- Симић 2000: **Симић Р.** Стилистика српског језика. 1. Принципи стилске анализе, фоностилистика. – Београд: Филолошки факултет, Научно друштво за неговање и проучавање српског језика. – 220 с.
- Simić, Jovanović 2002: **Simić, R., Jovanović, J.** Osnovi teorije funkcionalnih stilova. – Beograd – Nikšić: Naučno društvo za negovanje i proučavanje srpskog jezika – Jasen. – 272 str.
- Сиротинина 1974: **Сиротинина О. Б.** Современная разговорная речь и ее особенности. – Москва.
- Стојановић 1996: **Стојановић, А.** Функционални стил и стручни језик (Уз питање о међусобном односу појмова). – In: Страни језик струке: зборник радова. – Београд. – С. 36–54.
- Стојанович 1997: **Стојанович, А.** Проблемы сопоставительной стилистики Югославии. – In: Stylistyka. – Opole. – VI. – S. 565–574.
- Стојанович 1997^a: **Стојанович, А.** Стилистика и прагматика в сербском языкознании. – In: Стилистика и прагматика: Тезисы докладов научной конференции (25–27 ноября 1997). – Пермь: Перм. ун-т. – С. 9–11.
- Stojanović 1999: **Stojanović, A.** Istraživanje teksta: o interakcijama. – In: Stylistyka. – Opole. – VIII. – S. 193–204.
- Стојанович 2000: **Стојанович, А.** Сопоставительная стилистика: современное состояние и аспекты изучения функциональных стилей русского и сербского языков. – In: v међународни симпозијум „Стање и перспективе напоредних проучавања руског и других језика“. Реферати. – Београд–Ниш: Славистичко друштво Србије: Филолошки факултет. – С. 222–229.
- Стојановић 2002: **Стојановић, А.** Функционална стилистика на српском језичком подручју. – In: Стил. – Бањалука–Београд. – Бр. 1. – С. 79–103.
- Стојанович 2004: **Стојанович, А.** К общим закономерностям диффузии стилей. – In: Стереотипность и творчество в тексте. – Пермь: Перм. ун-т. – С. 58–95.
- Стојановић 2004а: **Стојановић, А.** Стил као корисни резултат. – In: Стил. – Бањалука–Београд. – Бр. 3. – С. 71–84.
- Tošović 1983: **Tošović, V.** Glagol kao konstituent književnoumjetničkog stila ruskoga jezika u poređenju sa srpskohrvatskim. Doktorska disertacija. – Sarajevo. – 806s.
- Tošović 1988: **Tošović, V.** Funkcionalni stilovi. – Sarajevo: Svjetlost. – 311s.
- Tošović 1995: **Tošović, V.** Stilistika glagola. – Wuppertal. – 539s.
- Трошева 1999: **Трошева Т. Б.** Формирование рассуждения в процессе развития научного стиля русского литературного языка (сопоставительно с другими функциональными разновидностями). – Пермь: Перм. ун-т.
- Чаркић 2002: **Чаркић М.** Увод у стилистику. – Београд: Научна књига. – 289 с.